

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Ενδιάμεση αξιολόγηση του προγράμματος Copernicus (2014-2020)»

[COM(2017) 617 final]

(2018/C 237/04)

Εισηγητής: ο. κ. **Mindaugas MACIULEVIČIUS**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 18.1.2018
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	9.3.2018
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	14.3.2018
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	533
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	178/0/2

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) εκφράζει την ικανοποίηση της για τα αποτελέσματα που έχει επιτύχει μέχρι σήμερα το πρόγραμμα Copernicus, όπως τα κοινοποίησε η Επιτροπή. Δορυφόροι πολύ υψηλής ακρίβειας έχουν ήδη τεθεί σε λειτουργία και αποστέλλουν παγκοσμίως, σε καθημερινή βάση, δεδομένα γεωσκόπησης υψηλής ποιότητας.

1.2. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι, κατά την αξιολόγηση των επιτευγμάτων του προγράμματος Copernicus, εκτός από την οικονομική πτυχή θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και οι κοινωνικές και οι περιβαλλοντικές πτυχές. Η ΕΕ έχει δεσμευτεί να στηρίξει τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης και αποτελεί έναν από τους παγκόσμιους ηγέτες στην καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής με τη σαφή και πολύ φιλόδοξη δέσμευσή της στην COP21 (21η Διάσκεψη των Μερών της σύμβασης-πλαίσιου των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή), το δε πρόγραμμα Copernicus είναι το σημαντικότερο σύστημα όσον αφορά την παροχή σαφών μετρήσεων και εργαλείων μέτρησης επιδόσεων και επιτευγμάτων, και όχι μόνο σε επίπεδο ΕΕ, αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο.

1.3. Το πρόγραμμα Copernicus βρίσκεται στο επίκεντρο της κλιματικής αλλαγής, της επισιτιστικής ασφάλειας, της δημόσιας υγείας, της διαχείρισης καταστροφών, της εμπορίας ανθρώπων, της ασφάλειας στη θάλασσα κ.λπ. Η ΕΕ κατέχει ηγετική θέση στην παρακολούθηση και την παροχή δεδομένων ακριβείας σχετικά με τις κλιματικές αλλαγές, τις εκπομπές διαφόρων αερίων, την κατάσταση των γεωργικών και των δασικών εκτάσεων και την κατάσταση στη θάλασσα. Χωρίς αυτά τα δεδομένα, θα ήταν αδύνατο για την επιστημονική κοινότητα να κατανοήσει τα εν λόγω θέματα και να προτείνει τρόπους για την επιτυχή αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, την παραγωγή τροφίμων με βιώσιμο τρόπο κ.λπ.

1.4. Δεν υπάρχει πραγματικό αίσθημα οικειοποίησης ή υπερηφάνειας για το πρόγραμμα Copernicus μεταξύ των Ευρωπαίων πολιτών. Οι Ευρωπαίοι πολίτες δεν γνωρίζουν το Copernicus και τα οφέλη του, όπως, συχνά, αγνοούν γενικά τα ευρωπαϊκά διαστημικά προγράμματα. Το πρόγραμμα και οι δραστηριότητές του θα πρέπει να προβάλλονται περισσότερο στα μέσα μαζικής ενημέρωσης και να είναι πιο ανοικτά στην κοινωνία των πολιτών και στους ενεργούς πολίτες. Η ΕΟΚΕ θεωρεί απολύτως απαραίτητη τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στον καθορισμό διαστημικών στρατηγικών και προγραμμάτων.

1.5. Το φόρουμ χρηστών του Copernicus, που ενδεχομένως θα συγκροτηθεί, θα πρέπει να είναι ανοικτό σε εκπροσώπους επιχειρήσεων, καταναλωτές, οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Είναι απαραίτητη η ελεύθερη συμμετοχή της κοινωνίας, αλλά και η δημιουργία μιας πραγματικής **ευρωπαϊκής διαστημικής κοινότητας**. Η ΕΟΚΕ δηλώνει το ενδιαφέρον και την προθυμία της να διαδραματίσει ενεργό ρόλο άμεσα αλλά και με τις εθνικές οργανώσεις που εκπροσωπούνται σε αυτήν, οι οποίες αποτελούν τεράστιο δυναμικό για τη συμπλήρωση των «ελλειπόντων κρίκων» που εντοπίστηκαν στο πρόγραμμα της ΕΟΚΕ «Διάστημα και Κοινωνία».

1.6. Η αποτελεσματικότητα του προγράμματος Copernicus δεν πρέπει να αξιολογείται μόνο με βάση τις οικονομικές επιδόσεις. Η μεγαλύτερη αξία του προέρχεται από τις περιβαλλοντικές και τις κοινωνικές πτυχές του. Είναι ένα εργαλείο απαραίτητο για να καταπολεμήσουμε την κλιματική αλλαγή, να θρέψουμε με βιώσιμο τρόπο τον παγκόσμιο πληθυσμό, να σώσουμε ζωές στη θάλασσα κ.λπ. Είναι μια υπηρεσία που δεν μπορεί να αγοραστεί από τρίτους λόγω θεμάτων εθνικής ασφάλειας, αλλά και λόγω της τρέχουσας έλλειψης παρόμοιων ποιοτικών υπηρεσιών αλλού. Αντιπροσωπεύει την απάντησή μας στις εν λόγω παγκόσμιες προκλήσεις και την προθυμία μας ως ώριμη παγκόσμια κοινωνία να τις αντιμετωπίσουμε.

1.7. Η συμμετοχή των ΜΜΕ και των πολύ μικρών επιχειρήσεων, των νεοσύστατων επιχειρήσεων και των ανεξάρτητων ερευνητών είναι υψίστης σημασίας για την επιτυχή χρήση των δεδομένων του Copernicus. Νέες ιδέες και νέοι τομείς χρήσης εκπορεύονται από αυτόν τον τομέα. Είναι ζωτικής σημασίας να προωθηθεί η ανάπτυξη διαφορετικών πρωτοβουλιών και να αναπτυχθούν τα εργαλεία για τους τελικούς χρήστες, τα οποία δημιουργούν προστιθέμενη αξία. Το πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020» έχει διαδραματίσει και πρέπει να συνεχίσει να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο. Υψίστης σημασίας είναι η πρόσβαση στη χρηματοδότηση μέσω της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕπ) και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Στρατηγικών Επενδύσεων (ΕΤΣΕ).

1.8. Η ΕΟΚΕ ζητεί μια πιο φιλόδοξη προώθηση της συνάφειας και της συνοχής όσον αφορά το Copernicus, καθώς και της ενημέρωσης για το πρόγραμμα και τη χρήση των εργαλείων του για σκοπούς παροχής δημόσιων υπηρεσιών από τις διάφορες γενικές διευθύνσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο, αλλά και από τις εθνικές και τις περιφερειακές αρχές σε επίπεδο κρατών μελών. Τα δεδομένα του Copernicus θα πρέπει να καθιερωθούν ως το ανεξάρτητο και εθνικό πρότυπο σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η Eurostat θα πρέπει να συμμετέχει περισσότερο στη μέτρηση της σχετικής προόδου και των πλεονεκτημάτων που παρέχει το Copernicus.

1.9. Οι τοπικοί μικροί οργανισμοί, σε εθνική βάση, θα μπορούσαν να αποτελέσουν μια καλή λύση για τη διάδοση των δεδομένων και του Copernicus ως εργαλείου σε επίπεδο εθνικών κυβερνήσεων. Η δημιουργία κοινοτήτων τοπικών χρηστών, στις οποίες συμμετέχουν τοπικές ΜΜΕ, πολύ μικρές επιχειρήσεις, νεοσύστατες επιχειρήσεις και ανεξάρτητοι ερευνητές, μαζί με περιφερειακές κυβερνήσεις, εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών, εκπαιδευτικά ιδρύματα και ανεξάρτητες και δημόσιες συμβουλευτικές υπηρεσίες, αλλά και τμήματα της κοινωνίας που συνεργάζονται άμεσα με το Copernicus όπως αγρότες, δασοκόμοι και περιβαλλοντολόγοι, θα μπορούσε να συμβάλει στην περαιτέρω αύξηση της χρήσης των δεδομένων του Copernicus και να βελτιώσει τις επιδόσεις του προσαρμόζοντάς τις στις εθνικές ιδιαιτερότητες.

1.10. Η εκπαίδευση στο πρόγραμμα Copernicus είναι υψίστης σημασίας. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τα ειδικά σχεδιασμένα προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών με τα οποία υποστηρίζονται ορισμένοι ευρωπαίοι φοιτητές πανεπιστημίων που σπουδάζουν για την απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών στο Copernicus. Η ΕΟΚΕ ζητεί να θεσπιστεί ένα ειδικό, πιο φιλόδοξο πρόγραμμα, το οποίο θα περιλαμβάνει τη σχετική τεχνική υποστήριξη ώστε να συσταθούν ειδικά τμήματα για το Copernicus σε όλα τα σχετικά ευρωπαϊκά πανεπιστήμια, τις σχολές επαγγελματικής κατάρτισης και τους φορείς παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών. Ως ξεχωριστό θέμα, η ενδεχόμενη χρήση του Copernicus θα πρέπει να εισαχθεί σε όλους τους σχετικούς τομείς σπουδών, συμπεριλαμβανομένης της γεωργικής επιστήμης και της επιστήμης των δασών, της μηχανικής, του περιβάλλοντος, των θαλάσσιων μελετών κ.λπ. Θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι ανάγκες κατάρτισης των υφιστάμενων επαγγελματιών, συμπεριλαμβανομένων των τελικών χρηστών, στο σημείο δε αυτό θα μπορούσαν να παρέχονται ειδικά προγράμματα από εθνικές ανεξάρτητες και δημόσιες συμβουλευτικές υπηρεσίες.

1.11. Η ταχεία και απλή πρόσβαση σε δεδομένα θα διασφαλιστεί σύντομα με την επικείμενη έναρξη λειτουργίας των υπηρεσιών πρόσβασης σε δεδομένα και πληροφορίες του Copernicus (Data and Information Access Services — DIAS). Με τον τρόπο αυτό θα αποφευχθούν ορισμένα κρίσιμα ζητήματα που προέκυψαν σχετικά με τον χρόνο που απαιτείται για τη μεταφόρτωση δεδομένων του Copernicus. Η ΕΟΚΕ ζητεί επίσης να επιταχυνθεί η εναρμόνιση και η πλήρης διαθεσιμότητα των επιτόπιων δεδομένων που ρυθμίζονται από την εθνική νομοθεσία. Η τυποποίηση και η διαλειτουργικότητα αποτελούν απαραίτητες προϋποθέσεις για την πλήρη επιτυχία του προγράμματος Copernicus.

1.12. Η κατάρτιση ειδικευμένων μηχανικών και τεχνικών και η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και νέων επαγγελματικών δεξιοτήτων που συνδέονται με την ανάπτυξη των εφαρμογών αποτελούν κατά προτεραιότητα δέσμευση της ΕΕ για μια βιώσιμη και κοινωνικά χρήσιμη οικονομία.

1.13. Με γνώμονα τα σημαντικά αποτελέσματα και την ποιότητά τους, η ΕΟΚΕ ευελπιστεί ότι θα δοθεί προτεραιότητα στους ευρωπαϊκούς εκτοξευτήρες. Οι επιτυχείς εκτοξεύσεις, η ακρίβεια στην εφαρμογή των προγραμμάτων και η τήρηση των προθεσμιών, καθώς και η ευελιξία χρήσης με τα νέα μοντέλα Ariane 6 και Vega C, θα πρέπει να αποτελέσουν λόγους ώστε η ευρωπαϊκή αριστεία να ανταμειφθεί με μακροπρόθεσμες συμβάσεις. Η ΕΟΚΕ δεν συμμερίζεται τις πολιτικές προστατευτισμού, ταυτόχρονα, όμως, πιστεύει ότι η ευρωπαϊκή βιομηχανία πρέπει να προστατεύεται από τις αθέμιτες πρακτικές μέσω της αρχής της αμοιβαιότητας.

1.14. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στη διάδοση των ευκαιριών που ανοίγονται πλέον στη γεωργία, τη δασοκομία και την αλιεία, μέσω στοχοθετημένων προγραμμάτων ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης που θα απευθύνονται σε φορείς του τομέα. Η εξοικονόμηση ενέργειας, αλλά και η εξοικονόμηση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων, μπορεί να αυξήσει και να βελτιώσει σημαντικά τη γεωργική παραγωγή και τη διατήρηση των υδάτων. Το πρόγραμμα Παγκόσμιας Παρακολούθησης του Περιβάλλοντος και της Ασφάλειας (Global Monitoring for Environment and Security — GMES) για την Αφρική, το οποίο έχει ήδη επιτύχει εξαιρετικά αποτελέσματα, θα πρέπει, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, να ενισχυθεί και να διαδοθεί και σε άλλους αναπτυσσόμενες περιοχές.

1.15. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το πρότυπο διακυβέρνησης που υιοθετήθηκε για το πρόγραμμα Copernicus, ιδίως τη δημιουργία του φόρουμ χρηστών, το οποίο θα πρέπει να είναι ανοικτό στους εκπροσώπους των φορέων εκμετάλλευσης, τους ερευνητές και την κοινωνία των πολιτών. Ο επόμενος κανονισμός του Copernicus θα πρέπει να επιβεβαιώνει το υφιστάμενο μοντέλο κατανομής της ευθύνης ανά δεξιότητες, διαχωρίζοντας την τεχνική ευθύνη για το διαστημικό σκέλος που ανατίθεται στον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Διαστήματος (ΕΟΔ) από την ευθύνη για τις υπηρεσίες που ανατίθεται στους «επιφορτισμένους φορείς» («entrusted entities»).

1.16. Παράλληλα με τη βελτίωση της πρόσβασης και της ποιότητας των δεδομένων, πρέπει να εντατικοποιηθεί η πλήρης ανάπτυξη ευρυζωνικών υπηρεσιών σε ολόκληρη την Ευρώπη, ιδίως στις αγροτικές και τις απομακρυσμένες περιοχές, οι οποίες, συχνά, παραβλέπονται από τους ιδιωτικούς φορείς εκμετάλλευσης. Η αποτελεσματική εφαρμογή της στρατηγικής για την ψηφιακή ενιαία αγορά είναι ουσιαστικής σημασίας, προκειμένου να μεγιστοποιηθούν οι ευκαιρίες που προσφέρει το πρόγραμμα Copernicus. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει πλήρως την πρωτοβουλία αυτή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και προτρέπει το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο να επιταχύνουν τις διαπραγματεύσεις για την τελική έγκριση των μέτρων που βρίσκονται ακόμη υπό συζήτηση.

1.17. Η προστασία των δεδομένων από τις αυξανόμενες σε συχνότητα επιθέσεις αποτελεί προτεραιότητα, ταυτόχρονα με τους κινδύνους που συνεπάγονται τα απόβλητα για τη διαστημική υποδομή. Η ΕΟΚΕ συνιστά να ενισχυθούν οι δικλίδες ασφαλείας και να επιταχυνθούν τα προγράμματα που αποσκοπούν στον καθαρισμό των αποβλήτων και των δορυφόρων που δεν λειτουργούν πλέον⁽¹⁾. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να εντίνει τις προσπάθειές της για την επίτευξη ευρείας διεθνούς συμφωνίας.

1.18. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της ενίσχυσης της συμμετοχής του χρηματοπιστωτικού συστήματος και των επενδυτών στις διαστημικές δραστηριότητες, στις οποίες θα μπορούσε να συμμετέχει και το ευρύ κοινό με την έκδοση ειδικών «διαστημικών ομολόγων». Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στη χρηματοδότηση μικρομεσαίων και νεοσύστατων επιχειρήσεων για τη δημιουργία υπηρεσιών και καινοτόμων εφαρμογών. Οι πρόσφατες συμφωνίες για τον μετριασμό της υπερθέρμανσης του πλανήτη ανοίγουν τη δυνατότητα νέων οικονομικών δραστηριοτήτων που αφορούν την παρακολούθηση των εκπομπών αερίων.

1.19. Η ΕΟΚΕ συνιστά επίσης να διατηρηθεί και, ενδεχομένως, να ενισχυθεί η χρηματοδότηση του προγράμματος Copernicus, το οποίο όχι μόνο δημιουργεί μεγέθυνση και ανάπτυξη, αλλά και εγγυάται την ευρωπαϊκή αυτονομία και ανεξαρτησία όσον αφορά τη διαχείριση της επικράτειας και της ασφάλειάς της και προωθεί την καινοτομία, την έρευνα και την αειφόρο ανάπτυξη.

2. Η ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

2.1. Το διαστημικό σκέλος του προγράμματος για την περίοδο Απριλίου 2014 — Απριλίου 2017 ακολουθεί κατά βάση τις προβλέψεις, εκτός από την καθυστέρηση δέκα περίπου μηνών στην εκτόξευση του Sentinel 2B λόγω προβλημάτων που προέκυψαν με τον ρωσικό εκτοξευτήρα Rockot. Για να ελαχιστοποιηθούν οι καθυστερήσεις, ο Sentinel 2B τέθηκε σε τροχιά από τον εκτοξευτήρα Vega που ανέπτυξε ο ASI (Ιταλικός Οργανισμός Διαστήματος/ Agenzia Spaziale Italiana) σε συνεργασία με τον ΕΟΔ.

2.2. Τα δεδομένα που ξεκίνησαν να αποστέλλουν οι πέντε δορυφόροι που βρίσκονται σε τροχιά από τον Μάρτιο του 2017 αγγίζουν συνολικά τα 12 TB ημερησίως, υπερβαίνοντας κατά πολύ τις προσδοκίες, όπως εξάλλου συμβαίνει και με τους εγγεγραμμένους χρήστες του ιστοτόπου δωρεάν διανομής δεδομένων, οι οποίοι αυξήθηκαν σε 85 000 σε σύγκριση με τους 50 000 που αναμενόταν⁽²⁾.

2.3. Ο Sentinel 5P εκτοξεύτηκε με επιτυχία στις 13 Οκτωβρίου 2017 με στόχο την καθημερινή παροχή δεδομένων σχετικά με τη σύνθεση της ατμόσφαιράς μας με την παρακολούθηση των αερίων θερμοκηπίου, της στιβάδας του όζοντος, του διοξειδίου του θείου και της φορμαλδεΐδης, καθώς και της ηφαιστειακής τέφρας και του μονοξειδίου του άνθρακα.

2.4. Από την αρχή, το πρόγραμμα Copernicus επωφελείται από τη συνεργασία με άλλες «συνεισφέρουσες αποστολές», οι οποίες είναι ζωτικής σημασίας για τα δεδομένα υψηλότερης ευκρίνειας που το Copernicus δεν μπορεί να εγγραφεί. Οι αποστολές αυτές έδωσαν στο πρόγραμμα την ευκαιρία να ξεκινήσει πριν από την εκτόξευση του πρώτου δορυφόρου Sentinel. Εκτός από τα δεδομένα από «παράλληλες» αποστολές, χρησιμοποιούνται και συγκρίνονται δεδομένα και από τους επίγειους, θαλάσσιους ή εναέριους επιτόπιους αισθητήρες. Η παγκοσμίως αναγνωρισμένη ακρίβεια των δεδομένων του Copernicus εξαρτάται ουσιαστικά από την επικύρωση των δεδομένων, τα οποία διασταυρώνονται με τα δεδομένα που καταγράφονται από τους επιτόπιους αισθητήρες.

2.5. Το Copernicus σχεδιάστηκε εξ αρχής ως υπηρεσία με γνώμονα τον χρήστη και με βάση τις ανάγκες του. Αυτή η προσέγγιση, σε συνδυασμό με την ανοικτή και δωρεάν χρήση των δεδομένων, στηρίζει την αυξανόμενη επιτυχία του στους χρήστες υπηρεσιών και τους φορείς εκμετάλλευσης.

2.6. Η διακυβέρνηση του Copernicus διεξάγεται βάσει αρμοδιοτήτων.

2.6.1. Ο συντονισμός και η εφαρμογή για το διαστημικό σκέλος έχουν ανατεθεί στον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Διαστήματος (ΕΟΔ) και εν μέρει στην Ευρωπαϊκή Οργάνωση για την εκμετάλλευση μετεωρολογικών δορυφόρων (European Organisation for the Exploitation of Meteorological Satellites — EUMETSAT).

2.6.2. Οι υπηρεσίες έχουν ανατεθεί στο Κοινό Κέντρο Ερευνών (ΚΚΕρ), στον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος (ΕΟΠ), στο Ευρωπαϊκό Κέντρο Μεσοπρόθεσμων Μετεωρολογικών Προβλέψεων (European Centre for Medium-Range Weather Forecasting — ECMWF), στο Mercator Οcéan, στον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (FRONTEX), στον Ευρωπαϊκό Οργανισμό για την Ασφάλεια στη Θάλασσα (European Maritime Safety Agency — EMSA) και στο Δορυφορικό Κέντρο της ΕΕ. Η συμβατότητα του Copernicus με τα πρότυπα του προγράμματος γεωδιαστημικών δεδομένων INSPIRE διασφαλίζει την αποτελεσματική χρήση όλων των διαθέσιμων πηγών δεδομένων.

⁽¹⁾ ΕΕ C 327 της 12.11.2013, σ. 38.

⁽²⁾ Στις 17 Ιανουαρίου 2018, υπήρχαν 118 000 εγγεγραμμένοι χρήστες.

2.7. Η Επιτροπή αξιολογεί θετικά τα αποτελέσματα που έχουν επιτευχθεί έως τώρα με βάση τη συμμόρφωση με τις προβλέψεις του προϋπολογισμού, την αύξηση της ζήτησης από τους χρήστες και τη συνεργασία με θεσμικά όργανα και φορείς που συμβάλλουν στη διαχείριση των υπηρεσιών.

2.8. Η επιτροπή Copernicus, αποτελούμενη από εκπροσώπους των κρατών μελών, και το φόρουμ χρηστών συνεργάζονται με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τη γενική διαχείριση του προγράμματος.

2.9. Έχουν επιτευχθεί εξαιρετικά αποτελέσματα στον τομέα της επικοινωνίας και της διάδοσης των ευκαιριών που παρέχει το Copernicus, με ειδικά προγράμματα όπως το Copernicus Relays (κέντρα αναμετάδοσης Copernicus) και το Copernicus Academy (ακαδημία Copernicus), τα οποία είναι υπεύθυνα για την προώθηση της ενημέρωσης και την παροχή τοπικών γραφείων υποστήριξης.

2.10. Η Επιτροπή, ενώνοντας τις δυνάμεις της με τον ΕΟΔ, διοργανώνει τον Copernicus Masters, έναν ετήσιο διαγωνισμό με σκοπό την ενθάρρυνση της καινοτομίας. Το πρόγραμμα του Copernicus για τις νεοσύστατες επιχειρήσεις περιλαμβάνει επίσης το Copernicus Accelerator, το οποίο παρέχει καθοδήγηση για τις νεοσύστατες επιχειρήσεις, τα επικείμενα Copernicus Hackathons [με 40 εκδηλώσεις hackathon (μαραθώνιος ανάπτυξης εφαρμογών) σε δύο χρόνια] και το πρόγραμμα Copernicus Incubation, το οποίο υποστηρίζει οικονομικά 60 νεοσύστατες επιχειρήσεις για διάστημα τριών ετών.

2.11. Μελλοντικές προτεραιότητες της Επιτροπής είναι:

- η αξιοποίηση του οικονομικού δυναμικού του Copernicus με τη μετατροπή των παρεχόμενων δεδομένων σε καινοτόμα προϊόντα και υπηρεσίες·
- η διασφάλιση της μελλοντικής σταθερότητας του προγράμματος και η δωρεάν, πλήρης και ανοικτή πρόσβαση στα δεδομένα·
- η πλήρης εφαρμογή της διαστημικής στρατηγικής για την Ευρώπη προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι προκλήσεις της αλλαγής του κλίματος και της βιώσιμης ανάπτυξης και να παρακολουθούνται οι εκπομπές CO₂ και άλλων αερίων θερμοκηπίου, η χρήση της γης και η δασοκομία, αλλά και οι αλλαγές στην Αρκτική·
- η ενίσχυση της ασφάλειας που μπορεί να εγγυηθεί το πρόγραμμα Copernicus μέσω των συνοριακών ελέγχων και της θαλάσσιας επιτήρησης.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τα αποτελέσματα που έχει επιτύχει μέχρι σήμερα το πρόγραμμα Copernicus, όπως τα κοινοποίησε η Επιτροπή. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει αδιάλειπτα την ευρωπαϊκή διαστημική πολιτική στο σύνολό της, και ειδικότερα τα δύο μεγάλα προγράμματα Galileo και Copernicus: οι προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της επί του θέματος⁽³⁾ αντικατοπτρίζονται ευρέως στην ανακοίνωση της Επιτροπής.

3.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι κύριοι στόχοι του προγράμματος έχουν επιτευχθεί και μάλιστα, σε ορισμένους τομείς, έχουν υπερκεραστεί.

3.3. Η ποσότητα και η ποιότητα των δεδομένων που συγκεντρώνουν καθημερινά οι δορυφόροι καθιστούν το Copernicus έναν από τους κορυφαίους μηχανισμούς παραγωγής δεδομένων παγκοσμίως, διασφαλίζοντας την ανεξαρτησία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην παρακολούθηση της επικράτειάς της και, ταυτόχρονα, στην παροχή δωρεάν δεδομένων ακριβείας σε άλλα μέρη του κόσμου. Η απροσδόκητη επιτυχία του έχει δημιουργήσει ορισμένες δυσκολίες στη διαχείριση της ροής δεδομένων. Η ΕΟΚΕ συνιστά να ενισχυθούν γρήγορα και αποτελεσματικά τα ανοικτά δημόσια κέντρα και να καλυφθεί το αίτημα για λήψη μαζικών δεδομένων με μεγάλες ταχύτητες.

3.4. Η επικείμενη έναρξη λειτουργίας του συστήματος DIAS θα πρέπει να διασφαλίζει ευκολία πρόσβασης και, σε συνδυασμό με το σύστημα CORDA (Copernicus Reference Access Data/Κόμβος πρόσβασης σε δεδομένα αναφοράς του Copernicus), να προσφέρει στους χρήστες σαφή βελτίωση της ποσότητας και της ποιότητας των διαθέσιμων δεδομένων. Τα ίδια τα δεδομένα θα πρέπει επίσης να αξιολογούνται με γνώμονα τον παράγοντα των νεφώσεων, καθότι, λόγω της νεφοκάλυψης, μεγάλο μέρος των υφιστάμενων δεδομένων δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί με επιτυχία. Αυτή η παράμετρος θα μειώνει δραστικά το κόστος λειτουργίας και απόσβεσης των εγκαταστάσεων DIAS.

3.5. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι, κατά την αξιολόγηση των επιτευγμάτων του προγράμματος Copernicus, εκτός από τις οικονομικές πτυχές, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και οι κοινωνικές και οι περιβαλλοντικές πτυχές. Η ΕΕ έχει δεσμευτεί να στηρίξει τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης και πρωτοστατεί παγκοσμίως στην καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής με τη σαφή και πολύ φιλόδοξη δέσμευσή της στην COP21 (21η Διάσκεψη των Μερών της σύμβασης-πλαίσου των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή), το δε πρόγραμμα Copernicus είναι το σημαντικότερο σύστημα όσον αφορά την παροχή σαφών μετρήσεων και εργαλείων μέτρησης επιδόσεων και επιτευγμάτων, και όχι μόνο σε επίπεδο ΕΕ, αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο.

⁽³⁾ «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη δημιουργία υποδομής χωρικών πληροφοριών στην Κοινότητα (INSPIRE)» (ΕΕ C 221 της 8.9.2005, σ. 33), «Πρόγραμμα γεωσκόπησης (GMES)» (ΕΕ C 339 της 14.12.2010, σ. 14), «Συνιστώσα "διάστημα" του GMES» (ΕΕ C 44 της 11.2.2011, σ. 153), «Ευρωπαϊκό πρόγραμμα παρακολούθησης της Γης (GMES)» (ΕΕ C 299 της 4.10.2012, σ. 72), «Πρόγραμμα Copernicus» (ΕΕ C 67 της 6.3.2014, σ. 88), «Διαστημική στρατηγική για την Ευρώπη» (ΕΕ C 209 της 30.6.2017, σ. 15).

3.6. Παρά τις αξιόπαινες πρωτοβουλίες της Επιτροπής και των εξουσιοδοτημένων φορέων παροχής υπηρεσιών, δεν υπάρχει επαρκής και συντονισμένη πολιτική επικοινωνίας όσον αφορά τα οφέλη που απορρέουν από τις πληροφορίες τις οποίες παρέχει το Copernicus. «Εκατοντάδες εκατομμύρια Ευρωπαίοι πολίτες δεν γνωρίζουν τα οφέλη του διαστήματος». Η ΕΟΚΕ έχει ζητήσει επανειλημμένα τη σύσταση μιας μεγάλης διαδικτυακής πύλης αφιερωμένης στις ευρωπαϊκές διαστημικές πολιτικές στο σύνολό τους. Αυτό θα πρέπει να αποτελέσει το πρώτο βήμα προς τη δημιουργία της ευρωπαϊκής διαστημικής κοινότητας (European Space Community), επαναλαμβάνοντας τις θετικές εμπειρίες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα και του μοντέλου διακυβέρνησης της που οδήγησε στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

3.7. Μία από τις προτεραιότητες της ευρωπαϊκής στρατηγικής για το διάστημα είναι η τόνωση της εργασίας και της αειφόρου ανάπτυξης. Έχοντας πρόσβαση στην εμπειρία και στη γνώση της αγοράς των οικονομικών φορέων, οι καινοτόμες νεοσύστατες επιχειρήσεις και οι ειδικοί στην επεξεργασία δεδομένων και τη δημιουργία νέων εφαρμογών μπορούν να συμβάλλουν στην ταχεία ανάπτυξη της χρήσης των δεδομένων που παράγονται καθημερινά, με τεράστιες δυνατότητες για θετικά οικονομικά, περιβαλλοντικά και κοινωνικά αποτελέσματα.

3.8. Η διακυβέρνηση του προγράμματος Copernicus ήταν θετική, ενώ η Επιτροπή και οι εμπλεκόμενοι οργανισμοί έχουν αναλάβει σαφώς καθορισμένες αρμοδιότητες. Ο επόμενος κανονισμός του Copernicus θα πρέπει να διατηρήσει την ορθή αυτή ισορροπία, συνεχίζοντας να αναθέτει την ευθύνη για τον συντονισμό του διαστημικού σκέλους στον ΕΟΔ και για τη διαχείριση των υπηρεσιών στις «εντεταλμένες οντότητες».

3.9. Η ανάπτυξη διαστημικών υπηρεσιών είναι ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη ψηφιακών υπηρεσιών για ιδιώτες και επιχειρήσεις. Οι υπηρεσίες Copernicus έχουν επίσης πολλές πρακτικές καθημερινές εφαρμογές: για παράδειγμα, οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις στην Αυστρία αύξησαν τις αποδόσεις τους κατά 26 % χάρη στη δορυφορική παρακολούθηση των αγρών τους. Στις Κάτω Χώρες, το ίδιο σύστημα έχει μειώσει τις δαπάνες για γεωτρήσεις υδρογονανθράκων, μεταφορές και διοικητική υποστήριξη, ενώ πολλές ευρωπαϊκές πόλεις έχουν αυξήσει την ακρίβεια των μετρήσεων ατμοσφαιρικής ρύπανσης κατά 60 %, μειώνοντας, παράλληλα, το κόστος ⁽⁴⁾.

3.10. Η ΕΟΚΕ ζητεί να ενισχυθεί η ανάπτυξη ευρυζωνικών υπηρεσιών σε ολόκληρη την Ευρώπη, ιδίως στις αγροτικές και τις απομακρυσμένες περιοχές, όπως εγκρίθηκε στη στρατηγική για την ψηφιακή ενιαία αγορά.

3.11. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να αναλάβει ιδιαίτερα ισχυρή δέσμευση όσον αφορά τη διάδοση των δεξιοτήτων και των νέων θέσεων εργασίας. Η δημιουργία κύκλων μαθημάτων επαγγελματικής κατάρτισης θα πρέπει να υποστηρίζεται από ευρωπαϊκά προγράμματα. Η εξάπλωση της γεωργίας ακριβείας θα αποφέρει καλύτερες αποδόσεις εξοικονομώντας νερό, λιπάσματα και φυτοφάρμακα. Η Γεωργία 4.0 (Agriculture 4.0) θα επωφεληθεί σε μεγάλο βαθμό από τη δυνατότητα χρήσης δεδομένων παρατήρησης της γης και τον συνδυασμό τους με τα δεδομένα θέσης και με άλλες τεχνολογίες που είναι ήδη σήμερα διαθέσιμες. Θα δημιουργηθούν νέα επαγγέλματα, όπως αυτά του εδαφικού αναλυτή, του κυβερνο-γεωπόνου και του προγραμματιστή εφαρμογών, με στόχο την άμβλυνση της κλιματικής αλλαγής.

3.12. Ένα σημαντικό πρόβλημα για την ταχεία ανάπτυξη των ευκαιριών που ανοίγονται από τα ευρωπαϊκά διαστημικά προγράμματα είναι το θέμα της χρηματοδότησης, ιδίως για τις ΜΜΕ και τις νεοσύστατες επιχειρήσεις.

3.13. Ένα άλλο σημαντικό πρόβλημα αφορά την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο, την προστασία της ιδιωτικής ζωής και την ασφάλεια της διαστημικής υποδομής. Η καθημερινή ζωή εξαρτάται όλο και περισσότερο από τις εφαρμογές δεδομένων που προέρχονται από το διάστημα. Η ΕΟΚΕ συνιστά να ενισχυθούν οι δικλίδες ασφαλείας και να επιταχυνθούν τα προγράμματα που αποσκοπούν στον καθαρισμό των αποβλήτων και των δορυφόρων που έχουν τεθεί εκτός λειτουργίας ⁽⁵⁾. Για την ασφάλεια των υποδομών, η ΕΕ θα πρέπει να προωθήσει μια ευρεία διεθνή συμφωνία.

3.14. «Ελεύθερη συμμετοχή για όλους» θα πρέπει να είναι το νέο σύνθημα διαμαρτυρίας προς τις δημόσιες αρχές και τον ιδιωτικό τομέα, προκειμένου να καταστεί αποτελεσματική η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών. Ο κατακερματισμός των πληροφοριών μεταξύ διαφόρων δημόσιων και ιδιωτικών φορέων αποτρέπει ιδιαίτερα τις ΜΜΕ από το να συμμετέχουν σοβαρά στην ανάπτυξη πιθανών χρήσεων του συστήματος.

3.15. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 1ης Δεκεμβρίου 2017, τα οποία ανταποκρίνονται πλήρως στα σημεία που επισημαίνονται εδώ και πολύ καιρό από την ΕΟΚΕ: τη συμμετοχή των ιδιωτικών φορέων και τη δέσμευση για πλήρη ενημέρωση, μακροπρόθεσμο όραμα με επαρκείς οικονομικούς πόρους, ανάπτυξη και στήριξη καινοτόμων επιχειρήσεων, μεγαλύτερη ανεξαρτησία για την Ένωση και ηγετική θέση στον τομέα των διαστημικών πολιτικών που επί του παρόντος αμφισβητείται από παραδοσιακούς και αναδυόμενους ανταγωνιστές, προσέγγιση με γνώμονα τον χρήστη στο πλαίσιο του μη στρατιωτικού ελέγχου και διακυβέρνησης του προγράμματος Copernicus, και συνέχιση του δωρεάν, ανοικτού και προσβάσιμου συστήματος.

⁽⁴⁾ Κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις του Copernicus στην ΕΕ ανά τομέα.

⁽⁵⁾ ΕΕ C 327 της 12.11.2013, σ. 38.

3.16. Σε μια πρόσφατη μελέτη, η Επιτροπή αξιολογεί τα οφέλη που θα προκύψουν από το Copernicus κατά την περίοδο 2017-2035 μεταξύ 67 και 131 δισεκατομμυρίων ευρώ. Η συνέχιση του προγράμματος μετά το 2021 θα αποφέρει κέρδη με συντελεστές μεταξύ 11 και 21 και θα συμβάλλει στη δημιουργία 4 000 θέσεων εργασίας υψηλής εξειδίκευσης ανά έτος.

3.17. Η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία του προγράμματος GMES για την Αφρική και την επιτυχία των πρόσφατων συμφωνιών συνεργασίας μεταξύ της ΕΕ και της Επιτροπής της Αφρικανικής Ένωσης («African Union Commission»). Η μεταφορά πολύ χρησίων δεδομένων και τεχνολογιών, βάσει του προγράμματος Copernicus, για τη διαχείριση της γης, τον εντοπισμό και τη διατήρηση των υδάτινων πόρων και τη βελτίωση των γεωργικών αποδόσεων θα πρέπει να αποτελέσει βασικό χαρακτηριστικό της αυξανόμενης δέσμευσης της ΕΕ έναντι της Αφρικής και των αναπτυσσόμενων χωρών.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Η ΕΟΚΕ επιβεβαιώνει τη βούλησή της να συμμετάσχει σε πρωτοβουλίες υποστήριξης και διάδοσης προς ενημέρωση της κοινωνίας των πολιτών σχετικά με το κοινωνικοοικονομικό δυναμικό και τα οφέλη που δημιουργεί το σύστημα Copernicus, όπως έγινε με το πρόγραμμα «Διάστημα και Κοινωνία», το οποίο προτιθεται να συνεχίσει να εφαρμόζει. Η από κοινού συμμετοχή αρχών, οργανισμών, δημόσιων και ιδιωτικών εταιρειών παροχής υπηρεσιών και της κοινωνίας των πολιτών είναι κομβικής σημασίας για την εξαιρετική επιτυχία που αναμένεται για τις εφαρμογές οι οποίες προέρχονται από στρατηγικά προγράμματα όπως το Galileo και, κυρίως, το Copernicus.

4.2. Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται τις ανησυχίες της Επιτροπής σχετικά με την ανεπαρκή συμμετοχή «μη διαστημικών» χρηστών, πτυχή η οποία απαιτεί πολύ μεγαλύτερη προσοχή από ό, τι μέχρι τώρα. Η θετική εμπειρία του Οργανισμού του Ευρωπαϊκού GNSS (GSA) θα μπορούσε να επαναληφθεί για το Copernicus, αναθέτοντας σε έναν ενιαίο φορέα την ευθύνη για τις πληροφορίες και τις ευκαιρίες που παρέχουν οι διάφορες υπηρεσίες του Copernicus. Η ύστατη ενός νέου οργανισμού θα μπορούσε να αποτελέσει λύση.

4.3. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι μία από τις μεγαλύτερες επιτυχίες του Copernicus έγκειται στο ότι συνιστά ένα πρόγραμμα το οποίο σχεδιάστηκε με γνώμονα τον χρήστη, εκτιμά δε ιδιαίτερα το χωρίς αποκλεισμούς μοντέλο διακυβέρνησής του. Για πρώτη φορά σε ένα στρατηγικό πρόγραμμα της Ένωσης, η κοινότητα των χρηστών συμμετέχει παράλληλα με τα κράτη μέλη σε στρατηγικές επιλογές μέσω του φόρουμ των χρηστών. Η ΕΟΚΕ συνιστά να συμπεριληφθούν στο φόρουμ, σε μόνιμη βάση, και ιδιώτες χρήστες κατόπιν επιλογής από τις ευρωπαϊκές ενώσεις τους, μαζί με όσους διορίζονται από τα κράτη μέλη. Η ΕΟΚΕ δηλώνει ότι είναι διατεθειμένη να συμμετάσχει στο φόρουμ. Σε εθνικό επίπεδο, επίσης, τα φόρουμ των χρηστών θα πρέπει να είναι ανοικτά στην ευρύτερη δυνατή συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών.

4.4. Μεταξύ των προβλημάτων που πρέπει να επιλυθούν γρήγορα είναι η τυποποίηση και η διαλειτουργικότητα των επιτόπιων δεδομένων. Τα ζητήματα αυτά προκύπτουν από τις διαφορετικές εφαρμογές της οδηγίας INSPIRE⁽⁶⁾ και από την ασυνεπή νομοθεσία σε εθνικό επίπεδο. Η ΕΟΚΕ συνιστά η Επιτροπή και τα κράτη μέλη να δεσμευτούν ότι θα διασφαλίσουν γρήγορα την ουσιαστική εναρμόνιση των γλωσσών και των διαδικασιών για την πλήρη, αποτελεσματική και δωρεάν χρήση των δεδομένων.

4.5. Η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητη τη συμμετοχή ιδιωτών επενδυτών, του ευρωπαϊκού και του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος καθώς και των επενδυτικών ταμείων. Μία καλή λύση θα μπορούσε να είναι η δημιουργία «διαστημικών ομόλογων» που να διασφαλίζονται με εγγυήσεις τις οποίες θα μπορούσαν να παρέχουν ευρωπαϊκοί τραπεζικοί οργανισμοί, όπως η ΕΤΕπ, ή διεθνείς οργανισμοί, όπως η Διεθνής Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (ΔΤΑΑ), για διάφορα έργα που σχετίζονται με το διάστημα, συμπεριλαμβανομένων των έργων που υλοποιούνται σε αναπτυσσόμενες χώρες.

4.6. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι πρέπει να ισχύει η αρχή της αμοιβαιότητας με τρίτες χώρες, ιδίως όσον αφορά τη χρήση εκτοξευτήρων. Πρέπει να προτιμώνται ευρωπαϊκοί εκτοξευτήρες, οι οποίοι ενισχύουν την προσφορά με την επικείμενη έναρξη λειτουργίας των εκτοξευτήρων Ariane 6 και Vega C, αποτέλεσμα της ευρωπαϊκής συνεργασίας. Πρόκειται για ευέλικτους μεταφορείς, οι οποίοι ολοκληρώνουν το φάσμα των διαθέσιμων επιλογών. Ο Ariane 5, ενεργός από το 1996 με 82 επιτυχημένες εκτοξεύσεις στο ενεργητικό του, θα λειτουργεί μέχρι το 2023 και επιλέχθηκε ως το μέσο μεταφοράς του τηλεσκοπίου James Webb, κληρονόμου του Hubble. Η διεθνής αγορά είναι εξαιρετικά ανταγωνιστική και ορισμένες εταιρείες σε ανταγωνιστικές χώρες με προστατευτικές πολιτικές προτείνουν τιμές ντάμπινγκ προκειμένου να εξασφαλίσουν παραγγελίες για τα επόμενα χρόνια.

4.7. Εκτός από τις οικονομικές και τις κοινωνικές δραστηριότητες, η ΕΟΚΕ θεωρεί εξαιρετικά σημαντική τη συμβολή στον αγώνα κατά της εμπορίας ανθρώπων, τη σωτηρία μεταναστών που διατρέχουν εξαιρετικά υψηλό κίνδυνο και τη διασφάλιση των συνόρων της ΕΕ με αποτελεσματικά μέτρα για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας που προέρχεται ειδικότερα από τις εμπόλεμες περιοχές της Μέσης Ανατολής. Η ασφάλεια και η προάσπιση της επικράτειας ανταποκρίνονται στα ολοένα αυξανόμενα αιτήματα των Ευρωπαίων πολιτών.

Βρυξέλλες, 14 Μαρτίου 2018.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

⁽⁶⁾ Οδηγία INSPIRE.